

Kaynaştırma Uygulamaları Sürecinde İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüş ve Önerileri

Tuğba SARAÇ¹ & Aysun ÇOLAK²

Özet: Bu araştırmanın amacı, kaynaştırma uygulamaları sürecinde ilköğretim sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlarına ilişkin görüş ve önerilerinin belirlenmesidir. Araştırmanın katılımcıları, İstanbul ili Maltepe ilçesinde bulunan beş ilköğretim okulunda görev yapan 19 sınıf öğretmenidir. Aynı zamanda bütün katılımcılar, çeşitli kaynaştırma öğrencileri bulunan 1. kademede öğretim yapmaktadırlar. Araştırma verileri, nitel araştırma yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler, betimsel olarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak, ilköğretim okullarında kaynaştırma uygulamalarında sınıf öğretmenlerinin isteklerinin göz ardı edildiği, kaynaştırma uygulamalarının uygun olmayan fiziksel şartlarda gerçekleştirildiği, sınıf öğretmenlerinin sorunlarının çözümünde okuldaki diğer personelden yardım almasına karşın yapılan yardımların yeterli ve işlevsel olmadığı belirlenmiştir. Araştırma bulguları dikkate alındığında, başta sınıf öğretmenleri olmak üzere tüm okul personelinin kaynaştırma uygulamaları konusunda bilinçlendirilmesi önerilebilir.

Anahtar Sözcükler: Kaynaştırma, Sınıf öğretmenleri, Yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği

Abstract: *Elementary School Teachers' Views and Suggestions Regarding the Problems Encountered in the Process of Inclusive Applications.* The purpose of the present study was to determine the elementary school teachers' views and suggestions regarding the problems they encountered in the process of inclusive applications. The participants in the study were 19 elementary school teachers from five different elementary schools in a central district of Istanbul, Maltepe. At the same time, all the participants were teaching 1st grade elementary school students among whom were inclusive students as well. The research data were collected via the semi-structured interview technique, which is one of qualitative research methods. The data collected during the study was analyzed through descriptive analysis. As results, it was found out that the elementary school teachers' demands were ignored in inclusive applications in elementary schools; that inclusive applications were carried out in inappropriate physical conditions; and that although the elementary school teachers can get help from other school staff to overcome the problems they met, their help was not efficient or functional. Considering the research findings, it could be suggested that all school staff, including especially elementary school teachers, should made aware of inclusive applications.

Key Words: Inclusive, Elementary school teachers, Semi-structured interview technique

Giriş

Türkiye’de, 1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu ile yasallaşan ve en son yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006) ile yaklaşık 25 yıldır sevindirici gelişmelerin görüldüğü kaynaştırma uygulamalarının, genel eğitim ortamlarında uygulanabilen ve kabul gören bir eğitim uygulamaları olduğunu söyleyebiliriz. Bu yönetmelikte kaynaştırma yoluyla eğitim, “Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel; okulöncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamaları” olarak tanımlanmakta ve bu tanımda destek eğitim hizmetlerine vurgu yapıldığı dikkat çekmektedir. Aynı yönetmelikte Destek Eğitim Hizmetleri ise, “Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tıbbî ve eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda belirlenen eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okul personeline uzman personel, araç-gereç, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlama” olarak tanımlanmaktadır. Yapılan tanımların ortak noktaları; özel gereksinimli bireylerin normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte genel eğitim ortamlarında eğitilmeleri, bu çocuklara ve öğretmenlerine gereksinim duyacakları destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanmasıdır. Son yıllardaki kaynaklarda, kaynaştırmanın sadece özel gereksinimli öğrenciler için değil tüm öğrenciler için olması gerektiği sıkça vurgulanmaktadır (Friend ve Bursuck,

¹ Tuğba SARAÇ, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğretmeni, Disk Kız Teknik ve Meslek Lisesi, İstanbul, tugbasarac61@gmail.com

² Aysun ÇOLAK, Yrd.Doç.Dr., Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, Eskişehir. e-posta: acolak@anadolu.edu.tr

KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARI SÜRECİNDE İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE ÖNERİLERİ

2006; Wood, 2002). Bir başka deyişle, başlangıçta özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim ortamlarına sadece fiziksel olarak yerleştirilmesi olarak algılanan kaynaştırma, günümüzde tüm öğrencileri kapsayacak şekilde ve tüm öğrencilerin bireysel farklılıklarına bakılarak gerekli destek hizmetlerin aynı sınıf ortamında sunulması olarak algılanmaktadır (Friend ve Bursuck, 2006; Mcleskey ve Waldron, 2002).

Kaynaştırma uygulamalarının başarısı, özel eğitime gereksinimli bireylerin gerekli özel eğitim ve normal eğitim hizmetlerini yeterli biçimde alabilmelerine bağlıdır. Bu hizmetlerin yeterince sağlanması ise bazı koşulların yerine getirilmesine bağlıdır (Causton-Theoharis, Theoharis, Bull, Cosier ve Dempf-Aldrich, 2011; Kırcaali-İftar ve Batu 2007). Kaynaştırma uygulamalarının başarıyla uygulanabilmesi için normal gelişim gösteren çocukların, özel gereksinimli çocukların, anne babaların, okul personelinin ve genel eğitim sınıflarının kaynaştırma eğitimine hazırlanmaları ve işbirliği içinde çalışılması gerekmektedir (Batu, 2005; Kargın, 2006). Okulun, özellikle öğretmenlerin, kaynaştırma ve özel gereksinimli çocukla ilgili olarak ön hazırlıklar yapması gereklidir. Oysa kaynaştırma uygulamalarının öncesindeki bu gerekli hazırlıkların yeterince yapılmaması sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Kaynaştırma uygulamalarında en önemli görevi sınıf öğretmeni yüklenmektedir. Sınıf öğretmenin daha önce hiç bilmediği ve belki de hiç duymadığı özelliklerdeki bir öğrenci hakkında hazırlık yapması çok önemlidir. Öğretmeni hazırlamak kadar önemli bir diğer nokta ise, kaynaştırma sınıfı öğretmeni olacak öğretmenlerin sınıflarında kaynaştırma yapmaya istekli ve özürülü öğrenciyi kabul edici bir tutum içinde olmalarıdır (Kargın, 2006; Kırcaali-İftar ve Batu 2007; Salend ve Garrick-Duhaney, 1999). Öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik tutumlarını etkileyebilecek pek çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler; öğretmenin yaşı, eğitim yapılan sınıfın düzeyi, özel gereksinimli çocuğun özür grubu, özürün derecesi, mesleki kıdemleri, kaynaştırma konusunda eğitim almaları ve öğretmenin okul yönetiminden ve destek hizmet personelinde almış olduğu destek düzeyi olarak sayılabilir (İmrak, 2009; Kırcaali-İftar ve Batu 2007). Öğretmen tutumlarını olumluya çevirmek için öğretmene gereksinim duyduğu zamanın, eğitimin, personel ve materyal desteğinin sağlanması ve sınıftaki öğrenci sayısının daha az tutulmasına gayret edilmelidir (Sucuoğlu ve Kargın, 2008). Ayrıca sınıftaki tüm öğrencilerin gelişimini hedefleyen bir öğretmen, sınıfın fiziksel düzenlenmesinde, öğrenci gruplarının oluşturulmasında, öğretim materyallerinin ve öğretim yöntemlerinin seçiminde değişiklikler yapmalıdır (Friend ve Bursuck, 2006; Sucuoğlu ve Kargın, 2008). Türkiye’de kaynaştırma uygulamaları henüz özel gereksinimli öğrencileri genel eğitim sınıflarına fiziksel olarak yerleştirmekten ibarettir. Yasal düzenlemelerde yer almasına rağmen destek hizmetler yaygınlaşmamıştır. Hatta birçok yerde ne sınıf öğretmenine ne de öğrencilere destek hizmet götürülememektedir (Akçamete, Gürgür ve Kış, 2003; Batu, 2000; Baykoç-Dönmez, Avcı ve Arslan, 1997; Diken, 1998; Eripek, 2000; Kargın, Acarlar ve Sucuoğlu, 2003; Kırcaali-İftar ve Uysal, 1999; Şahbaz, 1997; Uysal, 1995). Belirtilen araştırmalarda, genel eğitim ortamlarında görev alan öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin olumsuz tutumlar içinde oldukları ve bunun nedeni olarak da bilgi eksikliğine dayandığı belirtilmektedir. Öğretmenlerin bu olumsuz tutumlarını olumluya dönüştürebilmek için de öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarındaki bilgi eksikliklerinin giderilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır (Akçamete, Gürgür ve Kış, 2004; Batu, 1998; Diken, 1998; Uysal, 1995). Bu araştırmalardan öğretmen görüşlerine yönelik yapılan araştırmalarda, öğretmenlerin %10’u kaynaştırma uygulamalarına ilişkin olumlu görüş bildirmekte, yarısından fazlasının da bu uygulamanın yararlı olmadığını ve bu uygulama için fiziksel yetersizliklerin yanı sıra öğretmenlerde de bilgi ve beceri yetersizliklerin olduğunu ifade etmektedirler. Kaynaştırma uygulamalarında; özel gereksinimli öğrencinin akranları tarafından kabul edilmemesi, yasal eksikliklerin bulunması, denetimin uygun olmaması, öğretmenlerin programlarını kaynaştırma öğrencisine göre uyarlayamamaları, kaynaştırma öğrencisinin değerlendirilmesinde ve mezuniyetlerinde sorunların var olduğu belirtilmektedir (Sucuoğlu, 2004). Son yıllarda Türkiye’de kaynaştırma uygulamalarına ilişkin yapılan araştırmalar da bu sonuçları destekleyecek niteliktedir (Babaoğlu ve Yılmaz, 2010; Battal, 2007; Bilen 2007; Çuhadar, 2006; Demir ve Açar, 2010; Ekşi, 2010; Önder, 2007; Türkoğlu, 2007; Uysal, 2003; Ünal, 2010; Vural, 2008). Bu araştırma, alan yazında yer alan araştırmalara katkı sağlamak ve kaynaştırma uygulamalarında ileriye yönelik iyileştirici çalışmalar yapabilmek bakımından önemli ve gerekli olduğu düşünülerek gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada, kaynaştırma uygulamaları sürecinde ilköğretim sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunların neler olduğunu kendi görüş ve önerileri doğrultusunda belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanması, katılımcıların özellikleri ve verilerin analizi yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Araştırmanın modeli, nitel araştırma yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğine dayalı modelidir. Nitel araştırma, doğal ortamlarda, uzun bir süre içinde o ortam hakkında derinlemesine veri toplanmasını içeren bir araştırma biçimidir. Nitel araştırmacı araştırdığı ortamdaki insanların yaşayış biçimlerini, değer yargılarını, deneyimlerini ve dünyaya bakış açılarını nasıl anlamlandırdıklarını inceler. Buna yönelik sorular üzerinde odaklaşır. Nitel araştırmalarda veriler; görüşme dökümleri, saha notları, fotoğraflar, video-teyp kayıtları, kişisel belgeler ve resmi kayıtlar ile toplanır (Bogdan ve Biklen, 2007).

Verilerin Toplanması Süreci

Araştırma verilerinin toplanması, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile yapılmıştır. Araştırmacılar, araştırılmak istenen konu ile ilgili soruları hazırlamışlardır. İlk araştırmacı soruların kolay anlaşılır ve açık ifade edilip edilmediğini belirlemek amacıyla bir sınıf öğretmeni ile ön görüşme yapmıştır. Daha sonra görüşme soruları bir alan uzmanı tarafından incelenmiş bazı soruların içeriği ve sırasında değişiklik yapılarak yeniden düzenlenmiştir. *Ek'*te görüşme soruları yer almaktadır.

Görüşmelerin Yapılması

İlk araştırmacı her okulda önce rehberlik servisi ile görüşerek 1. kademeye devam eden kaynaştırma öğrencileri ve sınıf öğretmenlerinin listesini almıştır. Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenler ile ön görüşme yaparak araştırmaya katılmak isteyen gönüllü öğretmenleri belirlemiştir. Her öğretmenden görüşme öncesinde araştırma sözleşmesini okuyarak imzalaması istenilmiştir. Sözleşmede belirtildiği şekliyle her öğretmen için bir kod adı kullanılmıştır. Tablo 1'de görüşme takvimi ile ilgili ayrıntılı bilgi yer almaktadır.

Tablo 1: Görüşme Takvimi

Kod Adı	Tarih	Görüşme Saati	Görüşme Süresi	Kayıt Şekli	Görüşme Yeri
Ash	4 Nisan 2011	12:30	34:32	Ses kaydı	Sınıf
Ulaş	5 Nisan 2011	11:10	26:30	Not tutma	Mdr.odası
Banu	5 Nisan 2011	12:00	18:54	Ses kaydı	Mdr.odası
Hakan	6 Nisan 2011	12:10	16:03	Ses kaydı	Mdr.odası
Gizem	6 Nisan 2011	16:10	27:01	Ses kaydı	Öğr.odası
Aynur	7 Nisan 2011	12:30	26:14	Not tutma	Öğr.odası
Canan	7 Nisan 2011	14:30	9:43	Ses kaydı	Öğr.odası
Selin	11 Nisan 2011	9:00	14:42	Ses kaydı	Öğr.odası
Galip	11 Nisan 2011	12:20	11:59	Ses kaydı	Öğr.odası
Damla	12 Nisan 2011	12:10	21:12	Not tutma	Öğr.odası
Yeliz	12 Nisan 2011	13:00	8:08	Ses kaydı	Öğr.odası
Naim	12 Nisan 2011	14:30	18:50	Ses kaydı	Öğr.odası
Eda	14 Nisan 2011	12:00	10:38	Ses kaydı	Öğr.odası
Zekiye	14 Nisan 2011	12:40	19:17	Ses kaydı	Öğr.odası
Sude	18 Nisan 2011	11:10	9:21	Ses kaydı	Öğr.odası
Lale	21 Nisan 2011	11:00	13:45	Ses kaydı	Öğr.odası
Elif	28 Nisan 2011	10:40	13:37	Ses kaydı	Öğr.odası
Handan	28 Nisan 2011	12:00	13:38	Ses kaydı	Öğr.odası
Melis	28 Nisan 2011	15:30	13:45	Ses kaydı	Öğr.odası

En kısa görüşme 8:08 dk., en uzun görüşme 34:32 dk. sürmüştür. Ortalama görüşme süresi, 17.04 dk. sürmüştür.

Katılımcıların Özellikleri

Araştırmaya katılacak öğretmenler belirlenirken, halen sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunması, ilköğretim 1. Kademe sınıf öğretmenleri olmaları ön koşulu aranmıştır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Tablo 2'de katılımcıların demografik özellikleri gösterilmektedir ilköğretim 1. Kademe sınıf öğretmenleri olmaları ön koşulu aranmıştır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Tablo 2'de katılımcıların demografik özellikleri gösterilmektedir.

*KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARI SÜRECİNDE İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLERİNİN
KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE ÖNERİLERİ*

Tablo 2: *Katılımcıların Demografik Özellikleri*

Cinsiyet	f	Öğretmenlerin Yaşları	f
Kadın	15 – 30	2
Erkek	4	31 – 40	6
		41 – 50	8
		51 – 60	3
Toplam	19		
		Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüm	f
		Alan Dışı (biyoloji, iletişim, ziraat vb.)	8
		Sınıf Öğretmenliği	7
		Eğitim Enstitüsü	3
		Yüksek Okul	1
Mesleki Deneyim Yılı	f	Kaynaştırma Deneyim Yılı	f
8 – 14	7	Yok	5
15 – 21	6	1 yıldan az	1
22 – 26	3	1 – 5 yıl	7
27 yıl ve üzeri	3	6 – 10 yıl	2
		11 yıl ve üzeri	4

Tablo 2’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 15’i kadın, 4’ü erkektir. Öğretmenlerden sekizi 41 – 50 yaşları arasında, altısı 31 – 40 yaşları arasında, üçü 51 – 60 yaşları arasında, ikisi 30 yaş ve altındadır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yaş ortalaması 42’dir. Araştırmaya katılan 19 sınıf öğretmenin sekizi üniversitelerin öğretmenlik bölümleri dışındaki bölümlerden mezun olduktan sonra, devletin sağladığı bir hakla sınıf öğretmenliğine geçiş yapan öğretmenlerdir. Yedi öğretmen çeşitli üniversitelerin sınıf öğretmenliği bölümlerinden mezun olmuşlardır. Üç öğretmen Eğitim Enstitüsü mezunudur. Bir öğretmen yüksekokul mezunudur. Öğretmenlerin yedisi 8- 14 yıl, altısı 15-21 yıl, üçü 22-26 yıl, üçü ise 27 yıl ve üzeri mesleki yıla sahiptir. Beşinin kaynaştırma ile ilgili daha önce herhangi bir deneyimi bulunmamaktadır. Yedi öğretmen 1- 5 yıl arası deneyime sahiptir. Dört öğretmen 11 yıl ve üzeri, iki öğretmen 6- 10 yıl arası, bir öğretmen ise 1 yıldan az deneyime sahiptir. Tablo 3’te katılımcılara yönelik diğer bilgiler yer almaktadır.

Tablo 3: *Öğretmenlerin Okuttukları Sınıf Düzeyleri, Mevcutları ve Kaynaştırma Öğrenci Sayısı*

Sınıf Düzeyi	f		
1. Sınıf	3		
2. Sınıf	3		
3. Sınıf	5		
4. Sınıf	4		
5. Sınıf	5		
Sınıf Mevcudu	f	Kaynaştırma Öğrencisi Sayısı	f
25 ve daha az	5	1	15
26 – 30	3	2	3
31 – 35	5	3	1
35 ve üzeri	6		

Tablo 3’te sınıf öğretmenlerinin okuttukları sınıflara yönelik bilgiler verilmiştir. Buna göre üç öğretmen 1.sınıfı, üç öğretmen 2.sınıfı, beş öğretmen 3.sınıfı, dört öğretmen 4.sınıfı, beş öğretmen ise 5.sınıfı okutmaktadır. Öğretmenlerin altısının sınıf mevcudu 35 ve daha yukarıdır. Beş sınıf öğretmenin sınıf mevcudu 31–35 arasındadır. Üç sınıf öğretmenin sınıf mevcudu 26-30, beş sınıf öğretmenin sınıf mevcudu 25 ve daha azdır. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki kaynaştırma öğrencilerinin sayıları ise, 15 öğretmenin sınıfında bir kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır. Üç öğretmenin sınıfında iki, bir öğretmenin sınıfında ise üç kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır.

Verilerin Analizi

Yapılan görüşmelerin ses kayıtlarında hiçbir değişiklik yapılmadan yazılmış ve her görüşmeye numara verilmiştir. Yansız olarak seçilen altı görüşme kaydı alandan bir uzman tarafından okunmuş ve iki ayrı görüşme kodlama anahtarı oluşturulmuştur. Her iki görüşme kodlama anahtarı karşılaştırılmış ve en uygun görüşme kodlama anahtarı oluşturulmuştur. Görüşme kodlama anahtarı her değerlendirici için çoğaltılmış ve frekanslar işaretlenmiştir. Farklı işaretlemelerde birinci yazarın yaptığı işaretleme referans olarak kabul edilmiştir. Bu şekilde değerlendirmecilerarası görüş birliği ve görüş ayrılığı belirlenmiş ve güvenilirlik ortalaması % 90 olarak hesaplanmıştır.

Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerini almak amacıyla hazırlanan görüşme sorularından elde edilen bulgular, aşağıda tablolar ve frekansları yüksek olan alıntılar şeklinde sunulmaktadır.

Tablo 4: Kaynaştırma Öğrencilerinin Tanıları

Tanı	f
Hafif Zihinsel Engel	8
DEHB ve Özel Öğrenme Güçlüğü	6
Özel Öğrenme Güçlüğü	3
Orta Zihinsel Engel	3
Fiziksel Engel	1
Üstün Zekâ	1

Tablo 4'te kaynaştırma öğrencilerinin tanılarına göre dağılımları yer almaktadır. 22 öğrencinin sekizi hafif zihinsel engelli tanısı almıştır. Altı öğrenci DEHB ve özel öğrenme güçlüğü, üç öğrenci özel öğrenme güçlüğü, üç öğrenci orta zihinsel engel, bir öğrenci fiziksel engel ve bir öğrenci üstün zekâ tanısı almıştır.

Tablo 5: Kaynaştırma Öğrencilerinin Yaşlarının Buldukları Sınıfın Yaş Grubuna Göre Dağılımları

Kaynaştırma Öğrencilerinin Yaşlarının Buldukları Sınıfın Yaş Grubuna Göre Dağılımları	f
Bulduğu Sınıf ile Aynı	17
Bulduğu Sınıftan Küçük	5

Tablo 5'te gösterildiği gibi 17 kaynaştırma öğrencisi bulunduğu sınıftaki diğer öğrencilerle aynı yaşıdır. Beş öğrenci bulunduğu sınıftaki diğer öğrencilerden küçüktür.

Tablo 6: Kaynaştırma Uygulamalarının Türleri

Kaynaştırma Uygulamalarının Türleri	f
Tam Zamanlı Kaynaştırma	19
Yarı Zamanlı Kaynaştırma	3

Tablo 6'da kaynaştırma uygulamalarının türlerine göre dağılımı gösterilmektedir. Buna göre 19 öğrenci tam zamanlı kaynaştırma uygulamasına, üç öğrenci ise yarı zamanlı kaynaştırma uygulamasına devam etmektedir.

Tablo 7: Kaynaştırma Öğrencilerinin Okul Dışında Destek Eğitim Alma ve Diğer Kurum İle İletişim Kurma Durumları

Kaynaştırma Öğrencilerinin Okul Dışında Destek Eğitim Alma Durumları	f
Destek eğitim alıyor.	18
Destek eğitim almıyor.	4
Sınıf Öğretmeninin Diğer Kurum İle İletişim Kurma Durumları	f
Kurum ile iletişim kuruluyor.	12
Kurum ile iletişim kurulmuyor.	6

Tablo 7'e göre kaynaştırma öğrencilerinin 18' okul dışında bir başka kurumdan destek eğitim almaktadır. 4 öğrenci ise herhangi bir destek eğitim almamaktadır. Sınıf öğretmenlerinin 12'ü sınıfındaki

*KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARI SÜRECİNDE İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLERİNİN
KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE ÖNERİLERİ*

kaynaştırma öğrencisinin destek eğitim aldığı diğer kurum ile iletişim kurduğunu, 6'ı ise kurmadığını belirtmiştir.

Tablo 8: *Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Ders, Hizmet İçi Eğitim veya Seminare Katılma Durumları*

Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Ders, Hizmet İçi Eğitim veya Seminare Katılma Durumları	f
Katılan Öğretmenler	11
Katılmayan Öğretmenler	8

Tablo 8’de öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin ders, hizmet içi eğitim veya seminare katılma durumları incelendiğinde 11 öğretmenin katıldığı, 8 öğretmenin ise herhangi bir eğitime katılmadığı görülmektedir.

Tablo 9: *Kaynaştırma Uygulaması Öncesi Öğretmene Bilgi Verilmesi Durumları*

K. Uygulaması Öncesi Öğretmene Bilgi Verilmesi Durumları	f
Öğretmen bilgi verildi.	6
Öğretmen bilgi verilmedi	6
Öğrenci sınıfta iken tanı aldı.	7

Tablo 9’da görüşme yapılan öğretmenlerin 6’sı (Aynur, Hakan, Melis, Ulaş, Yeliz, Zekiye), kaynaştırma uygulaması öncesi kendilerine haber verilmediği şeklinde görüş bildirmiştir. Aynur öğretmen, “okul yönetimi haber vermedi. Öğrenciyi özel eğitim sınıfından tanıdığım için sınıfa girince fark ettim” şeklindeki ifadesi ile uygulama öncesi bilgilendirilmediğini ifade etmiştir. Gizem öğretmen, “... sınıfta görüyoruz öğrencileri sonra tanımaya başlıyoruz” şeklinde görüşünü ifade ederek Aynur öğretmenin görüşünü desteklemektedir. Görüşme yapılan 6 öğretmen (Lale, Canan, Damla, Elif, Galip, Banu) ise, uygulama öncesi bilgilendirildiğini belirtmiştir. Galip öğretmen, “..böyle bir öğrenci var, almak istiyor musunuz, müdür söylemişti. Mevcudum fazlaydı almak istemiyordum...müdür bana vermek istedi geri çeviremedim” ifadesiyle uygulama öncesi bilgisi olduğunu fakat gönüllü olarak öğrenciyi kabul etmediğini söylemiştir.

Tablo 10: *Sınıf Öğretmenlerinin Sınıflarında Kaynaştırma Öğrencisi Bulunması ile İlgili Görüşleri*

Sınıf Öğretmenlerinin Sınıflarında Kaynaştırma Öğrencisi Bulunması ile İlgili Görüşleri	f
Rahatsız etmiyor.	14
Rahatsız ediyor.	5

Tablo 10 incelendiğinde, araştırmaya katılan 19 sınıf öğretmeninden 14’ü (Hakan, Lale, Naim, Zekiye, Aslı, Damla, Esra, Selin, Elif, Banu, Canan, Gizem, Galip, Melis) sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunmasının onu rahatsız etmediğini belirtmiştir. Melis öğretmen, “hayır, annesi 1,5 yaşından itibaren çok ilgilenmiş özel eğitime götürmüş...daha iyi seviyesi” şeklindeki ifadesi ile öğrencinin özelliklerinin düşüncesini nasıl etkilediğini belirtmiştir. Naim öğretmen “...zorlanıyorum ama rahatsızlık duymuyorum...ben rahatsızlık duyarsam, o da atarsa ne olacak o çocuk...” ifadesi ile kaynaştırma öğrencilerine ilişkin bakış açısını açıklamıştır. Zekiye öğretmen, “hiç rahatsız olmuyorum, çünkü bana davranış olarak bir zararı yok” şeklindeki ifadesi ile kaynaştırma öğrencisinden rahatsız olmamasının nedenini öğrencinin davranış sorunları olmamasına bağlamıştır. Esra öğretmen, “.... değilim, çünkü problem bir çocuk değil..” ifadesi Zekiye öğretmenin görüşünü destekler niteliktedir. Damla öğretmen “...mevcut az olduğu için çok fazla sorun yaratmıyor...” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Beş öğretmen (Handan, Sude, Ulaş, Yeliz, Aynur) ise, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunmasından rahatsız olduğunu söylemiştir. Handan öğretmen, “..çocuk, yazamıyor, anlamıyor, yapamıyor...öğrenciler geri kalıyor onunla ilgilenemiyorum. Ne kadar zor bir durumdayım” ifadesi ile kaynaştırma öğrencisinin sınıfında bulunmasından duyduğu rahatsızlığı ifade etmiştir. Sude öğretmen, “oldukça zor olduğunu düşünüyorum...bence kaynaştırma öğrencilerinin farklı bir ortamda bulunması gerekiyor” ifadesini kullanmıştır. Aynur öğretmen “...bu durum hem beni hem diğer öğrencileri olumsuz etkiliyor. Hareketli olduğu için devamlı dolaşılıyor, sınıfın düzenini bozuyor” ifadesi kaynaştırma öğrencisinin davranış problemlerinden dolayı öğretmeni rahatsız ettiğini göstererek, Zekiye ve Esra öğretmenin ifadesini desteklemektedir.

Tablo 11: Öğretmenlerin BEP Hazırlama Durumları

Öğretmenlerin BEP Hazırlama Durumları	F
Sınıf öğretmeni BEP hazırlıyor.	15
Sınıf öğretmeni BEP hazırlamıyor.	4

Tablo 11’de öğretmenlerin BEP hazırlamaya ilişkin görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerden 15’i (Aynur, Lale, Esra, Selin, Galip, Gizem, Banu, Esra, Melis, Naim, Sude, Ulaş, Yeliz, Aslı, Damla) kaynaştırma öğrencisi için BEP hazırladığını ifade etmiştir. Sude öğretmen, “...çok öyle detaylı bir şey hazırlamadım. Elime verilmedi ama...”. Damla öğretmen, “hazırladım, BEP’i özel eğitim kurumuna gittiği şu anki öğretmeni ile birlikte hazırladık” ifadesini kullanmıştır. Aynur ve Esra öğretmen “rehber öğretmen hazırlıyor” ifadesini kullanmıştır. Banu öğretmen, “rehber öğretmenimiz yok, hazır internette bulunan planlardan yararlanıyoruz” ifadesi, BEP’i kaynaştırma öğrencisinin özelliklerine uygun hazırlamadığını göstermektedir. Dört öğretmen (Hakan, Handan, Canan, Zekiye) ise, BEP hazırlamadığını belirtmiştir. Hakan öğretmen, “...resmi olarak hazırlamadım da ikinci döneme başlarken ne yapabilirim diye düşündüm öyle bir araştırdım” şeklinde BEP hazırlamadığını ifade etmiştir. Handan öğretmen, “o ne demek ben bilmem” ifadesi ile BEP hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmadığını göstermiştir. Zekiye öğretmen, “...rehber öğretmenimizle hazırlayacaktık ama...bir daha sormadım, gidiyorum diye, yanlış mı aslında” şeklindeki ifadesi ile BEP hazırlaması gerektiği fikrine sahip olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 12: Öğretmenlerin BEP Uygulama Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar

Öğretmenlerin BEP Uygulama Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar	f
Öğrenciye zaman ayırmakta ve öğrenciyi ders dâhil etmekte zorluk çekiyorum.	6
BEP’i uygulayamıyorum.	6
Uygulamada herhangi bir sorun yaşamıyorum.	3

Tablo 12’de görüldüğü gibi, görüşme yapılan öğretmenlerin altısı (Ulaş, Sude, Aslı, Selin, Yeliz, Elif) kaynaştırma öğrencisine zaman ayırmakta ve öğrenciyi derse dâhil etmekte zorlandığını ifade etmiştir. Ulaş öğretmen, “zaman ayırmak önemli, bir o zorluk işte her dersin son beş, on dakikalık kısmını ayırabiliyorsun” ifadesini kullanmıştır. Sude öğretmen, “uygulamam mümkün değil...zamanım olmadığı için onunla ayrıca ilgilenemiyorum” şeklindeki ifadesi ile BEP uygulanma sürecinde yaşadığı zorluğu belirtmiştir. Selin öğretmen, “sınıflar büyüdükçe, konuların yetişme problemi olduğu için bu çocuklara ayrılan süre azalıyor” ifadesini kullanmıştır. Yeliz öğretmen “...zaman probleminden dolayı çok fazla şey yapamıyorsunuz” ifadesi ile kaynaştırma öğrencisi için yeterli zamanı ayıramadığından BEP’i uygulayamadığını belirtmiştir. Elif öğretmen “...tabi ki zorlanıyorsun...ona yönelik bire bir ayrıntıya girmek yani programı ona göre hafifletmek zor” şeklindeki ifadesi ile uyguladığı programı çocuğa uygun hale getirmekte yaşadığı zorluğu anlatmaktadır. Görüşme yapılan altı öğretmen ise (Banu, Damla, Aynur, Naim, Melis, Esra) hazırladığı BEP’i uygulayamadığını ifade etmiştir. Görüşmeye katılan üç öğretmen (Gizem, Lale, Galip) hazırladıkları BEP’i uygulamakta herhangi bir sorun yaşamadığını ifade etmiştir.

Tablo 13: Öğretmenlerin Kaynaştırma Öğrencilerinin Başarılarını Değerlendirirken Uyguladıkları Yöntemler

Öğretmenlerin Kaynaştırma Öğrencilerinin Başarılarını Değerlendirirken Uyguladıkları Yöntemler	f
Sınıftaki performanslarını, derse hazırlıklarını değerlendiriyorum.	8
Sınıfla aynı şekilde değerlendiriyorum.	5
Öğrencinin seviyesine uygun sorular hazırlıyorum.	5
Sınıf ile aynı şekilde sınav yapıp, toleranslı değerlendiriyorum.	1

Tablo 13 incelendiğinde, öğretmenlerden sekizi (Gizem, Hakan, Handan, Melis, Ulaş, Damla, Aynur, Esra) öğrencilerinin sınıftaki performanslarını ve derse hazırlıklarını değerlendirdiğini belirtmiştir. Gizem öğretmen “...sınıf içindeki, sınıf dışındaki performanslarını ölçüyoruz” ve “ gayretlerini, yani başarısını onların göstermiş olduğu gayretleri..” ifadelerini kullanmıştır. Hakan öğretmen “ders içi performans derse katılımı, sorulara verdiği cevaplar, derse hazır olup olmaması konusunda getirdiği evraklar, şiirler, yazılar onlara göre değerlendiriyorum...” ifadesini kullanmıştır. Handan öğretmen “ders içi etkinlikleri yapmasını, performans ödevlerini yapmasını, yapılan şeylerde derste bana cevap vermesi...” şeklinde düşüncelerini belirtmiştir. Beş öğretmen (Galip, Banu, Sude, Zekiye, Elif) herhangi bir uyarılma yapmadığı ve sınıf ile

*KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARI SÜRECİNDE İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLERİNİN
KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE ÖNERİLERİ*

aynı şekilde öğrenciyi değerlendirdiği, beş öğretmen (Lale, Naim, Canan, Aslı, Selin) yazılı sınavlarda öğrencinin seviyesine uygun soru hazırladığı ifade etmiştir. Bir öğretmen (Yeliz) ise sınıf ile aynı sınavı uyguladığını fakat değerlendirirken toleranslı davrandığını belirtmiştir.

Tablo 14: Öğretmenlerin Kaynaştırma Öğrencileri İçin Yaptıkları Fiziksel Düzenlemeler

Öğretmenlerin Kaynaştırma Öğrencileri İçin Yaptıkları Fiziksel Düzenlemeler	f
Kaynaştırma öğrencisini ön sıraya oturtuyorum.	7
Herhangi bir düzenleme yapmadım.	9
Sınıfta U düzeni yapıyorum.	2
Oturma yerini ve oturmak istediği arkadaşını seçmesini sağlıyorum.	1

Tablo 14'te görüldüğü gibi, yedi öğretmen (Galip, Banu, Hakan, Damla, Aynur, Esra, Selin) kaynaştırma öğrencisini ön sıraya oturttuğunu ifade etmiştir. Galip öğretmen öğrencisini genellikle ön sıraya oturttuğunu “en ön sırada oturmaya çalışıyorum” cümlesi ile ifade etmiştir. Banu öğretmen “...en öne, yakın, masama en yakın sıraya aldım” ifadesini kullanmıştır. Aynur öğretmen “kaynaştırma öğrencisini masanın yanında, sırasını çekerek oturtuyorum, onunla özel ilgilenmek için yanımda olmasını tercih ettim” ifadesini kullanmıştır. Esra öğretmen, “..en önde gözümün önünde..” ifadesi ile öğrencisinin dikkatini derse çekebilecek amacı ile böyle bir düzenleme yaptığını anlatmıştır. Selin öğretmen “..genelde önde kontrol edebileceğim yerlere yerleştiriyorum, biraz daha iyi öğrencilerin yanına oturtuyorum” şeklinde açıklama yapmıştır. Dokuz öğretmen (Gizem, Yeliz, Handan, Lale, Naim, Sude, Zekiye, Canan, Aslı) herhangi bir düzenleme yapmadığını, iki öğretmen (Ulaş, Elif) sınıfta U düzeni yaptığını, bir öğretmen (Melis) kaynaştırma öğrencisine oturma yerini ve oturmak istediği arkadaşını seçmesine izin verdiğini, “ona soruyorum, nerede oturmak istiyorsun, kendi belirledi oturacağı yeri, bir de oturacağı arkadaş kendi seçiyor” cümlesiyle ifade etmiştir.

Tablo 15: Öğretmenlerin Öğretim Etkinlikleri Sırasında Yaşadıkları Sorunlar

Öğretmenlerin Öğretim Etkinlikleri Sırasında Yaşadıkları Sorunlar	f
Kaynaştırma öğrencisi ile bire bir ilgilenmekte zorlanıyorum.	7
Problem davranışları yüzünden sınıfın düzenini sağlamakta zorluk çekiyorum.	3
Sınıf düzeyinin çok altında olduğu için zaman ayıramıyorum.	4
Dikkatini derse çekmekte zorlanıyorum.	3
Kaynaştırma öğrencisinin dersleri ve ödevleri ile ilgilenmesini sağlayamıyorum.	1
Matematik gibi soyut konuları anlatmakta zorlanıyorum.	1

Tablo 15'te öğretmenlerin öğretim etkinlikleri sırasında yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri yer almaktadır. Yedi öğretmen (Galip, Gizem, Yeliz, Hakan, Melis, Naim, Aslı) kaynaştırma öğrencisi ile bire bir ilgilenmekte zorlandığını ifade etmişlerdir. Galip öğretmen “..dikkatini sürekli çekmek zorundasın, bire bir ilgilenmek lazım...” ifadesini kullanmıştır. Aslı öğretmen “ kaynaştırma olan bir öğrencim var ama davranış problemi olan birkaç tane öğrencim olduğundan bireysel olarak ilgilenemiyorum” ifadesini kullanmıştır. Üç öğretmen, (Banu, Sude, Aynur) kaynaştırma öğrencisinin problem davranışları yüzünden sınıfın düzenini sağlamakta zorluk çektiğini söylemişlerdir. Banu öğretmen “..olmadık yerde bağırıyor, çılgık atabiliyor, gülebiliyor...sınıfın dikkatini derse çekemiyorum” ifadesini kullandı. Sude öğretmen “...ben örneğin, sınıf içerisinde dikkati toplayıp derste önemli bir konu anlatmam gerektiğinde onu orada sesli, bağırıyor, çağırıyor, herhangi bir şeyle ses çıkarma ya da su şişesi ile kıştır kıştır ses çıkarma gibi şeyleri ile karşılaşıyorum. Bu da beni çok olumsuz etkiliyor” ifadesi ile öğretim etkinlikleri sırasında öğrencisi ile yaşadığı davranış sorununu anlatmaktadır.

Tablo 16: Öğretmenlerin Yaptığı Öğretimsel Düzenlemeler

Öğretmenlerin Yaptığı Öğretimsel Düzenlemeler	f
Herhangi bir öğretimsel düzenleme yapmıyorum.	10
Konuyu basitleştiriyorum.	6
Seviyesine uygun sorular sorarak derse katılımını sağlamaya çalışıyorum.	2
Bire bir çalışıyorum.	4
Pekiştirme kullanıyorum (sınıfa alkışlatırma).	2

Tablo 16’da görüldüğü gibi, 10 sınıf öğretmeni (Selin, Banu, Yeliz, Lale, Melis, Sude, Elif, Zekiye, Aslı, Esra) herhangi bir öğretimsel düzenleme yapmadığını belirtmiştir. Banu öğretmen “...hayır ona farklı bir materyal vermiyorum...Derse katmaya çalışıyorum...onu fazla zorlamamaya çalışıyorum” şeklindeki ifadesi ile öğretim sırasında herhangi bir düzenleme yapmadığını belirtmiştir. Melis öğretmen “...bire bir ilgilenemediğim için bir şey yapmıyorum” ifadesini kullanmıştır. Aslı öğretmen “mesela ona kendi düzeyinde hikaye veriyorum...matematikte eldelileri yapmıyoruz onunla, dinliyor ama ona sormuyorum” ifadesini kullanarak öğrencisine uygun olarak yaptığı düzenlemeleri belirtmiştir. Altı öğretmen (Gizem, Hakan, Handan, Naim, Ulaş, Selin) öğretim sırasında konuyu işlerken öğrencinin seviyesine uygun şekilde basitleştirdiğini söylemiştir. Hakan öğretmen “...konunun daha basite indirgenmiş halini defterine yazıyorum. Dört, beş tane örnek beraber yapıyoruz...” cümlesi ile dersi işlerken kaynaştırma öğrencisi için yaptığı düzenlemeyi ifade etmiştir. Handan öğretmen, öğrencisi için BEP hazırlamadığını, derslerde öğrenciye daha basit çalışmalar verdiğini “...diğerleri problem çözdüğünde ona basit basit şeyler veriyorum ama yani ilerliyor, ben kendi programımdan memnunum ifadesi ile açıklamıştır. İki öğretmen (Hakan, Canan) öğrencinin seviyesine uygun sorular sorarak derse katılımını sağlamaya çalıştığını belirtmiştir. Dört öğretmen (Damla, Galip, Aynur, Esra) kaynaştırma öğrencisiyle bire bir çalıştığını, iki öğretmen (Naim, Canan) ise öğrencinin katılımını pekiştirdiğini ifade etmiştir.

Tablo 17: Öğretmenlerin Okul Personelinden Yardım Alma Durumları

Öğretmenlerin Okul Personelinden Yardım Alma Durumları	f
Okul personelinden gerektiğinde yardım alıyor.	12
Okul personelinden yardım almıyor.	6

Tablo 17 incelendiğinde, 13 sınıf öğretmeni (Galip, Banu, Hakan, Handan, Lale, Melis, Naim, Sude, Aslı, Canan, Aynur, Selin) kaynaştırma uygulamalarında yaşadığı sorunların çözümüne ilişkin okul personelinden yardım aldığını, altı öğretmen (Gizem, Yeliz, Ulaş, Damla, Esra, Elif, Zekiye) ise yardım almadığını ifade etmiştir. Gizem, Yeliz, Ulaş ve Zekiye öğretmen, yardım alma ihtiyacı duymadıkları için okul personeline başvurmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 18: Öğretmenlerin Yardım Aldıkları Okul Personeli

Öğretmenlerin Yardım Aldıkları Okul Personeli	f
Okul rehber öğretmeni	6
Okul müdürü	2
Okul müdürü ve okul rehber öğretmeni	2
Diğer öğretmenler	1
Okul rehber öğretmeni ve diğer öğretmenler	1

Tablo 18’de öğretmenlerin yardım aldıkları personeller incelendiğinde, altısı (Galip, Hakan, Lale, Aslı, Aynur, Selin) kaynaştırma uygulamalarında yaşadıkları sorunların çözümüne ilişkin olarak okul rehber öğretmeninden, iki öğretmen (Banu, Sude) okul müdüründen, iki öğretmen (Handan, Naim) aynı anda hem okul müdürü hem rehber öğretmeninden, bir öğretmen (Canan) diğer sınıf öğretmenlerinden, bir öğretmen (Melis) ise hem okul rehber öğretmeni hem de diğer sınıf öğretmenlerinden yardım aldıklarını belirtmiştir.

Tablo 19: Öğretmenlerin Okul Personelinden Yardım Aldıkları Konular

Öğretmenlerin Okul Personelinden Yardım Aldıkları Konular	f
Öğrencinin tanılanması amacı ile RAM’a gönderilmesi	5
Öğrenci ile ilgili sorunların çözümü için	4
Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı hazırlanması	2
Sınıftaki diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencisini kabul etmesi konusunda	1

Öğretmenlerin okul personelinden yardım aldıkları konulara göre dağılımı Tablo 19’ da verilmiştir. Buna göre, beş öğretmen (Banu, Handan, Aslı, Selin, Galip) öğrencinin tanılanması amacıyla RAM’a gönderilmesi konusunda, dört öğretmen (Lale, Melis, Sude, Canan) öğrenci ile ilgili çeşitli sorunların çözümü konusunda, iki öğretmen (Naim, Aynur) BEP hazırlama konusunda, bir öğretmen (Hakan) ise, sınıftaki diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencisini kabul etmesi konusunda okul personelinden yardım almıştır.

*KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARI SÜRECİNDE İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLERİNİN
KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE ÖNERİLERİ*

Tablo 20: Okulda Aileleri Bilgilendirici Çalışmaların Yapılma Durumları

Okulda Aileleri Bilgilendirici Çalışmaların Yapılma Durumları	f
Okulda aileleri bilgilendirici çalışmalar yapılıyor.	12
Okulda aileleri bilgilendirici çalışmalar yapılmıyor.	5
Okulda aileleri bilgilendirici çalışmalar yapılıp yapılmadığını bilmiyorum.	2

Tablo 20’de görüldüğü gibi, 12 öğretmenin (Galip, Gizem, Hakan, Lale, Melis, Naim, Ulaş, Aslı, Canan, Damla, Esra, Selin) okulunda aileleri bilgilendirici çalışmalar yapılmaktadır. Beş öğretmenin (Banu, Yeliz, Sude, Elif, Aynur) okulunda ise bu tür çalışmalar yapılmamaktadır. İki öğretmen (Handan, Zekiye) okullarında aileleri bilgilendirici çalışmalar yapılıp yapılmadığını bilmediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 21: Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunların Çözümüne Yönelik Önerileri

MEB Öneriler	f
Kaynaştırma öğrencileri farklı okul ve sınıflarda eğitim görmeli	8
Sınıf öğretmenlerine eğitim verilmeli	7
Her okulda en az 2 tane rehber öğretmen bulunmalı	2
Kaynaştırma öğrencileri için farklı ders kitapları düzenlenmeli	2
Özel eğitimden mezun alan öğretmenlerinin artması	1
Özel alt sınıf olmamalı	1
Okul Yönetimine Öneriler	f
Velileri bilgilendirici çalışmalar yapılmalı	4
Rehberlik servisi aktif çalışmalı	3
Kaynaştırma öğrencisi sayısı 2’yi geçmemeli ve seviyeleri yakın olmalı	4
Sınıf mevcutları azaltılmalı	2
Okul içinde yetiştirme programları hazırlanmalı	1

Tablo 21’de öğretmenlerin görüşleri, Milli Eğitim Bakanlığına yönelik öneriler ve okul yönetimine yönelik öneriler şeklinde gruplandırılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığına yönelik önerilere bakıldığında, sekiz öğretmen (Galip, Yeliz, Handan, Lale, Naim, Sude, Canan, Aynur) kaynaştırma öğrencilerinin farklı okul ve sınıflarda eğitim görmesi gerektiğini düşünmektedir. Galip öğretmen “...bilgimiz yeterli değil, kendimiz araştırıyoruz, bu yetersiz yani daha sağlıklı bir şey olabilir. Bir de bunların sınıfla birlikte mi yürütülmesi gerekiyor, ayrı bir programla yürütülmesi gerekmiyor mu” şeklindeki ifadesi ile yeterli bilgiye sahip olmadığı için farklı bir sınıfta eğitimlerini sürdürmeleri gerektiğini savunmaktadır. Yeliz öğretmen “...onların ayrı ayrı eğitim almaları daha iyi olur kendileri açısından... özel, başka bir okulda olsalar onlar için çok daha faydalı olacak, daha iyi öğrenecekler” ifadesini kullanmıştır. Handan öğretmen “bu tür çocuklara okul açılmalı bununla ilgili öğretmen gelmeli, bunun eğitimini almış öğretmen şart” şeklinde görüş belirtmiştir. Lale öğretmen “bu çocuk eğer gerçekten özel alt sınıftaysa oraya devam etmesini ben arzu ederim” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Naim öğretmen “...kaynaştırıyoruz bu bence pek de sağlıklı olmuyor... Bence ayrı yürütülmesinde yarar var” önerisinde bulunmuştur. Sude öğretmen “öncelikle bu tür öğrencilerin anasınıfında tespit edilmesini ve ona göre bir okula kayıt edilmesini istiyorum...” ifadesini kullanmıştır. Canan öğretmen “...onların tarzında öğrencilere daha ayrı bir eğitim verilse ben daha başarılı olacağını düşünüyorum” önerisinde bulunmuştur. Aynur öğretmen “ bence bu öğrenciler, özellikle ileri derecede öğrenme güçlüğü olan çocuklar özel eğitime gitsin” önerisinde bulunmuştur. Yedi öğretmen (Galip, Banu, Melis, Ulaş, Damla, Aynur, Selin), sınıf öğretmenlerine kaynaştırma ile ilgili eğitim, seminer vb. verilmesinin yararlı olacağını belirtmiştir. Banu öğretmen bu konudaki düşüncelerini “...sınıf öğretmenliği bölümlerine bu dersin koyulması lazım... sınıf öğretmenlerinin mutlaka bu konuda eğitim almaları lazım” cümleleri ile ifade etmiştir. İki öğretmen (Ulaş, Aynur) her okulda en az iki rehber öğretmen bulunması gerektiğini, iki öğretmen (Hakan, Ulaş) kaynaştırma öğrencileri için farklı ders kitapları düzenlenmesi gerektiğini, bir öğretmen (Damla) özel eğitimden mezun alan öğretmenlerinin artması gerektiğini, bir öğretmen (Gizem) ise özel alt sınıfların olmaması gerektiğini ifade etmiştir.

Okul yönetimine yönelik önerilere bakıldığında, dört öğretmen (Aslı, Damla, Aynur, Esra) okulda velileri bilgilendirici çalışmalar yapılması gerektiğini, üç öğretmen (Banu, Esra, Elif) rehberlik servisinin daha aktif çalışması gerektiğini, dört öğretmen (Gizem, Naim, Aslı, Aynur) kaynaştırma öğrencilerinin sayısının bir sınıfta ikiyi geçmemesi ve seviyelerinin yakın olması gerektiğini belirtmiştir. İki öğretmen (Gizem, Zekiye) sınıf mevcutlarının azaltılması gerektiğini ifade etmiştir. Bir öğretmen (Aslı) ise okul içinde yetiştirme programları hazırlanması gerektiğini ifade etmiştir

Tartışma ve Yorum

Bu bölümde bulguların tartışılması ve olası nedenlerin alan yazınla karşılaştırılması yer almaktadır. Görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğunun (11) sınıf mevcudunun 31 ve üzeri olduğu görülmektedir. Bu durum kaynaştırma uygulamalarını olumsuz etkileyebilmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin dördüncü kısım, birinci bölüm 23. Maddesinde yer alan;

“Diğer kademelerdeki eğitim kurumlarında ise sınıf mevcutları; özel eğitime ihtiyacı olan iki bireyin bulunduğu sınıflarda 25, bir bireyin bulunduğu sınıflarda 35 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenir”

ifadesinin eğitim öğretim kurumlarında ne derece uygulanabildiği ayrı bir tartışma konusudur. Aynı madde de “ okul ve kurumlarda, kaynaştırma yoluyla eğitim alacak bireylerin bir sınıfa en fazla iki birey olacak şekilde eşit olacak şekilde eşit olarak dağılımı sağlanır” ifadesi yer almaktadır. Oysa görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin birinin sınıfında üç kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır ve sınıf mevcudu 36’dır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin büyük çoğunluğu (19) tam zamanlı kaynaştırma uygulamasına dâhildir. Okul dışında destek eğitim alan 18 öğrencinin 12’sinin kurumu ile sınıf öğretmeni iletişim kurduğu halde iletişim talebi büyük oranda diğer kurumdan gelmektedir. Bu bulgu, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin eğitimlerine gerekli hassasiyeti göstermediklerini düşündürülebilir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu (11), kaynaştırma ile ilgili seminer, hizmet içi eğitim programına katılmıştır. Fakat öğretmenlerin bir kısmı bu eğitimler sırasında kaynaştırma öğrencisi olmadığı için eğitimlerin ilgilerini yeterince çekmediğini ve yeterli bilgi edinemediklerini ifade etmiştir. Bazı öğretmenler ise eğitimlerin uygulamaya yönelik bilgiler içermemesinden dolayı verilen eğitimden yeterli verimi alamamalarının nedeni olduğunu belirtmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerin altısı (Aynur, Hakan, Melis, Ulaş, Yeliz, Zekiye), kaynaştırma uygulamaları öncesi kendilerine bilgi verilmediğini belirtmişlerdir. Yurtdışında yapılan araştırmalarda da benzer bulgular görülmektedir. (Bursuck, 1989; Cook ve Semmel, 1999; Pavri ve Luftig, 2000).

Sınıf öğretmenin, diğer öğrencilerin ve ailelerin kaynaştırma uygulamalarına hazırlanmalarının, kaynaştırma uygulamalarını olumlu etkileyeceği düşünüldüğünde bu duruma gerekli önemin verilmediği ortadadır. Öğretmenlerden birine okul müdürü tarafından haber verilmiş olması ile birlikte öğretmenin isteği dışında okul müdürü öğrenciyi sınıfa yerleştirmiştir. Bu durum kaynaştırma öncesi bilgi verilen diğer öğretmenlerde de farklı değildir. Kaynaştırma uygulamalarında öğretmenin gönüllü katılımı önemli bir etkidir. Kaynaştırma uygulamasına başlamadan önce öğretmenlerin okullarında ve kendi sınıflarında kaynaştırma yapılacağını bilmeleri gerekir. Öğretmenin kaynaştırma öğrencisine karşı kabul eder bir tutum içinde olması da ancak önceden haber verilmesi ve öğretmenin sınıfa girmeden önce kendisini böyle bir duruma hazırlamasıyla gerçekleşecektir (Kırcaali-İftar ve Batu 2007). Öğretmenlerin çoğu, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olmasından rahatsızlık duymadığını ifade etmiş olmasına rağmen Milli Eğitim Bakanlığı’na yönelik önerilere bakıldığında bazı öğretmenler, bu öğrencilerin farklı okul ve sınıflarda eğitim görmesi gerektiğini savunmuştur. Bu bulgu adı geçen öğretmenlerin kendi içlerinde çelişkili cevaplar verdiklerini de göstermektedir. Kendileriyle görüşülen öğretmenlerden 15’i kaynaştırma öğrencisi için BEP hazırladığını belirtmesine rağmen, sadece üç öğretmen BEP’i uygulamada sorun yaşamadığını ifade etmiştir. Bu bulgu, öğretmenlerin çoğunluğunun sınıflarındaki kaynaştırma öğrencilerinin eğitimlerini sistemli şekilde düzenleyemediklerini gösterebilir. Öğretmenlerden birinin BEP için “o ne demek ben bilmem” ifadesini kullanması oldukça ilgi çekicidir. Bu bulgu Çuhadar’ın (2006) yaptığı çalışmadaki bulgularla da paralellik göstermektedir. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin başarılarını değerlendirirken uyguladıkları çeşitli yöntemler vardır. Öğretmenlerin çoğu, öğrencilerinin sınıftaki performanslarını ve derse hazırlıklarını değerlendirdiğini belirtmiştir. Öğrencilerinin ders içi etkinliklere katılımını, performans çalışmalarını, ders içi ve ders dışı faaliyetlerini değerlendirdiklerini dile getirmektedirler. Bunun sebeplerinden biri, ilköğretimin ilk üç yılında tüm öğrencilerin yazılı ve sözlü sınavla değerlendirilmelerini engelleyen yönetmelik kararı olabilir.

Görüşme yapılan öğretmenler, öğrencilerinin başarılarını değerlendirmeye yönelik uygun yöntem, teknik ve araç hazırlama ve kullanmakta yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Sanır’ın (2009) araştırmasında da bu bulguyu destekleyen sonuçlar elde edilmiştir. Güven’in (2009) yaptığı araştırmada da öğretmenlerin genel eğitim sınıflarında kaynaştırma öğrencisinin gerçek başarı düzeyini belirlemede ve ifade etmekte zorlandıklarından ve yeterli destek alamadıklarından söz edilmektedir. Salend ve Garrick-Duhaney’in (1999) çalışmalarında, öğretmenlere öğretimsel ve fiziksel kaynaklar, farklı stratejiler kullanma, zaman ve öğretim planı hazırlama ve uygulama, değerlendirmede işbirliği yönünde destek verilmesinin önemli olduğunu vurgulanmışlardır. Mcleskey ve Waldron’un (2002), çalışmalarında da benzer bulgular ortaya çıkmıştır.

KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARI SÜRECİNDE İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE ÖNERİLERİ

Öğretmenlerin sınıflarında yaptıkları fiziksel düzenlemelere bakıldığında dokuz öğretmenin herhangi bir düzenleme yapmadığı ortaya çıkmaktadır. Diğer öğretmenlere bakıldığında ise yaptıkları düzenlemelerin öğrencinin sınıftaki yerinin değiştirilmesi ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu düzenlemelerden çoğunluğunun öğrencinin ön sıraya oturtulması şeklinde olduğu araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgulardandır. Vural'ın (2008) kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin öğretimin uyarlanmasına ilişkin yaptıkları çalışmaların belirlenmesi amacıyla on sekiz kaynaştırma sınıfı öğretmeni ile yaptığı araştırmada ortaya çıkan, kaynaştırma sınıf öğretmenlerinin öğretim ortamının düzenlenmesinde sıra düzenine dikkat ettikleri fakat diğer ortam düzenlemelerine yer vermedikleri bulgusu, bu bulguyu desteklemektedir.

Yapılan bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin öğretim etkinlikleri sırasında yaşadıkları sorunlara bakıldığında en sık yaşanan sorunun kaynaştırma öğrencisi ile bire bir ilgilenmek ve zaman ayırmak olduğu görülmektedir. Bu bulgu, kaynaştırma öğrencilerinin sınıfa dâhil edilmiş olmalarına rağmen sınıf içinde ayrıştırıldıkları şeklinde yorumlanabilir. Bu bulguyu destekleyen Vural'ın (2008) ve Rakap ve Kaczmerek'in (2010) araştırmasında öğretimin uyarlanmasında karşılaşılan zorluklara ilişkin olarak çoğu kaynaştırma sınıfı öğretmeni zamanın yeterli olmadığını belirtmiştir. Diğer sorunlara bakıldığında kaynaştırma öğrencilerinin problem davranışlarından kaynaklanan sıkıntılar yaşandığı bununla birlikte davranış değiştirmeye yönelik herhangi bir müdahalede bulunmadıkları ortaya çıkmaktadır. Kaynaştırma öğrencilerinin davranışları, sınıf öğretmenleri tarafından, tanılarının adeta birer parçası gibi algılanmaktadır. Idol'e (2006) göre, sınıfta ağır davranış problemi olan bir öğrencinin bulunması sınıfı çok fazla bölmektedir. Öğretmenlere bu tür çocuklarla baş edebilme konusunda cesaret verilmelidir. Sınıf öğretmenlerinin yaşadığı diğer sorunlar ise öğrencinin dikkatini derse ve ödevlere çekmekte yaşanan zorluktur. Öğretmenlerin öğretim sırasında yaptığı düzenlemelere bakıldığında, yarıdan fazlasının herhangi bir öğretimsel düzenleme yapmadığı ortaya çıkan bulgulardandır. Bu bulgu öğretim sırasında yaşanan sorunlardan biri olan " öğrencinin dikkatini derse ve ödevlere çekememek" bulgusunun nedenlerinden biri olabilir. Bir kısmı öğretim sırasında konuyu basitleştirdiklerini ve öğrencinin seviyesine uygun sorular sorduklarını ifade etmiştir. Önder'in (2007) sınıf öğretmenlerinin zihin engelli kaynaştırma öğrencileri için sınıf içinde yaptıkları öğretimsel uygulamaların belirlenmesi amacı ile 29 sınıf öğretmeni üzerinde yaptığı araştırmanın sonuçları bu bulguyu destekler niteliktedir. İki öğretmen, öğrencilerinin başarılarını sınıfa alkışlattırarak ödüllendirdiklerini söylemişlerdir. Bu uygulama pekiştirme kullanımı olarak isimlendirilebilir fakat sistemli bir şekilde uygulanmamaktadır.

Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin çoğunluğu okul rehber öğretmeninden yardım almaktadır. Yardım konuları ise çeşitlilik göstermekle birlikte öğrencinin tanınması amacı ile RAM'a gönderilmesi ve öğrenci ile ilgili sorunların çözümü çoğunlukla gerek duyulan yardım konularıdır. Bu araştırmada ortaya çıkan bir diğer önemli bulgu, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik getirdikleri önerilerdir. Bu öneriler Milli Eğitim Bakanlığı'na yönelik öneriler ve okul yönetimine yönelik öneriler olarak iki ana başlık altında toplanabilir:

Milli Eğitim Bakanlığı'na Yönelik Öneriler

Milli Eğitim Bakanlığı'na yönelik önerilere bakıldığında, kaynaştırma öğrencilerinin farklı okul ve sınıflarda eğitim görmesi gerektiği düşüncesinin görüşülen sınıf öğretmenlerinin sekizi tarafından ifade edildiği görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamaları hakkındaki olumsuz tutumlarını ortaya koyan bu bulgu Idol'in (2006) yaptığı araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir. Ayrıca Rakap ve Kaczmerek'in (2010) Türkiye'de yaptıkları araştırmanın sonuçları da genel eğitim öğretmenlerinin, engelli çocukların normal eğitim sınıflarında kaynaştırmaya dâhil edilmesi konusunda kısmen olumsuz düşünceye sahip olduğunu göstermektedir. Yehuda, Leyser ve Last'ın (2010) 24 öğretmen ve 782 öğrencinin katılımı ile yaptıkları araştırmanın sonucunda belirlenen altı başarısız öğretmenden dört tanesinin, özel eğitim gereksinimli öğrencilerin normal sınıflarda olamayacağı, onlara daha uygun şartlar hazırlanması gerektiği görüşünü savundukları belirlenmiştir. Bu bulgu yapılan araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir.

Okul Yönetimine Yönelik Öneriler

Okul yönetimine yönelik önerilere bakıldığında ise, veli bilgilendirme çalışmalarının bazı öğretmenler tarafından önerildiği görülmektedir. Bu bulgu, Bilien'in (2007) sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri ve çözüm önerileri hakkındaki araştırmasında ortaya çıkan okul personeli ve ailelerin kaynaştırma uygulamaları ile ilgili eğitim programlarına katılmaları bulgusu ile uyumludur. Kaynaştırma uygulamalarında öğretmenlerin özellikleri büyük öneme sahiptir. Kaynaştırma uygulamalarına ilişkin tutum, duyarlılık, yardımseverlik gibi kişisel özellikler, kendini profesyonel olarak geliştirme gibi özellikler kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkilemektedir (Yehuda ve ark. 2010).

Sonuç olarak, bu araştırma sonucunda elde edilen bulgularla ilköğretim okullarında kaynaştırma uygulamalarında sınıf öğretmenlerinin isteklerinin göz ardı edildiği, kaynaştırma uygulamalarının uygun olmayan fiziksel şartlarda gerçekleştirildiği, sınıf öğretmenlerinin sorunlarının çözümünde okuldaki diğer personelden yardım almasına karşın yapılan yardımların yeterli ve işlevsel olmadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu, kaynaştırma öğrencisine uygun gerekli öğretimsel düzenlemeleri yapmamakta, kaynaştırma öğrencisini uygun yöntem ve tekniklerle sistematik şekilde değerlendirememektedir. Yeterli bilgiye sahip olmayan bazı sınıf öğretmenlerinin yaptıkları uygulamalar ise son derece bilinçsiz ve rastlantısal olarak değerlendirilebilir. Bazı sınıflarda kaynaştırma öğrencileri sınıftan uzaklaştırılmadıklarından dolayı sınıf içinde bulundurulmaktadır. Öğretmenlerin bir bölümünün bu öğrencileri farklı sınıf hatta okullarda görmek istedikleri düşüncesi azımsanamayacak sayıda öğretmen tarafından açıkça ifade edilmiştir. Sınıf öğretmenleri kaynaştırma uygulamaları ve öğrencileri hakkında yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını ve birçok sorun yaşadıklarını söylemiş olmalarına rağmen, çoğunluğu bilgi edinme fırsatlarını değerlendirmemekte veya sorunlarına geçerli çözümler bulmak konusunda harekete geçmemektedir.

İdeal kaynaştırmanın uygulanabilmesi için kaynaştırma uygulamaları olan ilköğretim okullarında çalışan başta sınıf öğretmenleri olmak üzere, rehber öğretmenlere, okul yöneticilerine ve tüm okul personeline özel eğitim ve kaynaştırma konusunda sınıf içi yardım ve özel eğitim danışmanlık gibi destek hizmetlerin verilmesi yararlı olabilir. Genel eğitim sınıflarında işbirliğine dayalı hizmet modellerinin planlanması ve uygulanması konusunda okul yöneticilerine, rehber öğretmenlere ve sınıf öğretmenlerine rehberlik edebilecek bir özel eğitim uzmanı görevlendirilebilir. Genel eğitim ortamlarında kaynaştırma uygulamasının başarılı olarak yürütülebilmesi için gerekli olan fiziksel, sosyal ve psikolojik düzenlemelerin ve hazırlıkların yapılması konusunda araç-gereç ve personel desteği sağlanabilir. Bu araştırma farklı ortamlarda ve farklı katılımcılarla yapılabilir. Sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlere hizmetlerinin sistemli şekilde verilmesi sağlanabilir.

Kaynakça

- Akçamete, G., Gürgür, H. ve Kış, A. (2003). Kaynaştırma Programlarına Yerleştirilmiş Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okuma-Yazma Becerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 4, 39-54.
- Babaoğlu, E. ve Yılmaz, Ş. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimindeki Yeterlikleri. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18,2, 345-354.
- Battal, İ. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Batu, S. (2000). *Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş Ve Önerileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Baykoç-Dönmez, N., Avcı, N., ve Arslan, N. (1997). İlk Ve Ortaöğretim Kurumu Öğretmenlerinin Engellilere Ve Kaynaştırmaya İlişkin Bilgileri Ve Görüşleri. IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde Sunulan Sözlü Bildiri, Eskişehir.
- Bilen, E. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri Ve Çözüm Önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Bogdan, R. C. ve Biklen, S. K. (2007). *Qualitative Research for Education: An Introduction to Theory Methods*. (4th Edition), Pearson International Edition: Boston.
- Bursuck, W. (1989). A Comparison of Students with Learning Disabilities to Low Achieving and Higher Achieving Students on Three Dimensions of Social Competence. *Journal of Learning Disabilities*, 22, 188-194.
- Causton-Theoharis, J., Theoharis, G., Bull, T., Cosier, M., ve Dempf-Aldrich, K. (2011). Schools of Promise: A School District-University Partnership Centered on Inclusive School Reform. *Remedial and Special Education*, 32 (3), 192-205.
- Cook, B. G. ve Semmel, M. I. (1999). Peer Acceptance of Included Students with Disabilities as a Function of Severity of Disability and Classroom Composition. *The Journal of Special Education*, 33, 50-61.
- Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim 1-5 Sınıflarda Kaynaştırma Eğitimine Tabi Olan Öğrenciler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması, Uygulanması, İzlenmesi Ve Değerlendirilmesi İle İlgili Olarak Sınıf Öğretmenleri Ve Yöneticilerin Görüşlerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Demir, M. K., ve Açar, S. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünceleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 3, 749-770.

**KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARI SÜRECİNDE İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLERİNİN
KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE ÖNERİLERİ**

- Diken, İ. H. (1998). *Sınıfında Zihin Engelli Bulunan Ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Ekşi, K. (2010). *Sınıf Öğretmenleri İle Özel Eğitim Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Tutumlarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eripek, S. (2000). Türkiye'de Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmalarına İlişkin Olarak Yapılan Araştırmaların Gözden Geçirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 95-104.
- Friend, M., ve Bursuck, W. D. (2006). *Including Students with Special Needs. a Practical Guide for Classroom Teachers*. (4th Edition), Boston: Allyn & Bacon Pearson Education Company.
- Güven, D. (2009). *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamalarına Katılan Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Başarılarının Değerlendirilmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, Eskişehir.
- Idol, L. (2006). Toward Inclusion of Special Education Students in General Education. *Remedial and Special Education*, 27, 2, 77- 94.
- İmrak, H. (2009). *Okulöncesi Dönemde Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Öğretmen Ve Ebeveyn Tutumları İle Kaynaştırma Eğitimi Uygulanan Sınıflarda Akran İlişkilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kargın, T. (2006). Kaynaştırma: Temel Kavramlar, Tarihçe Ve İlkeler. (İçinde). A. Oktay ve Ö. Polat Unutkan (Ed). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları: Yaklaşımlar, yöntemler, teknikler*. İstanbul: MORPA Kültür Yayınları Ltd. Ş.
- Kargın, T., Acarlar, F., Sucuoğlu, B. (2003). Öğretmen, Yönetici Ve Anne-Babaların Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 4, 55-76.
- Kırcaali-İftar, G. ve Uysal, A. (1999). Zihin Özürlü Öğrencilere Özel Eğitim Danışmanlığı Aracılığıyla Uygulanan Resimli Fişlerle Okuma-Yazma Öğretiminin Etkililiği. *Özel Eğitim Dergisi*, 2, 3-13.
- Kırcaali-İftar, G., ve Batu, S. (2007). *Kaynaştırma*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- MEB (2009). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/ozel_yon_SON/ozelegitimyonnetmelikSON.htm
- Mcleskey, J., ve Waldron, N. L. (2002). Inclusion and School Change: Teacher Perceptions Regarding Curricular and Instructional Adaptations. *Teacher Education and Special Education: The Journal of the Teacher Education Division of the Council for Exceptional Children*, 25 (1), 41-54.
- Önder, M. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Kaynaştırma Öğrencileri İçin Sınıf İçinde Yaptıkları Öğretimsel Uygulamaların Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Pavri, S. ve Luftig, R. (2000). The Social Face of Inclusive Education: Are Students with Learning Disabilities Really Included in the Classroom? *Preventing School Failure*, 45, 8-14.
- Rakap, S., ve Kaczmarek, L. (2010). Teachers Attitudes Towards Inclusion in Turkey. *European Journal of Special Needs Education*, 25,1, 59 – 75.
- Salend, S.J., ve Garrick-Duhaney, L. M. (1999). The Impact of Inclusion on Students with and without Disabilities and Their Educators. *Remedial and Special Education*, 20 (2), 114-126.
- Sanır, H. (2009). *Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Öğrencilerin Akademik Öğrenme İle İlgili Karşılaştıkları Sorunların Öğretmen Ve Aile Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sucuoğlu, B. (2004). Türkiye'de Kaynaştırma Uygulamaları: Yayınlar/ Araştırmalar (1980-2005). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5, (2), 15-23.
- Sucuoğlu, B., ve Kargın, T. (2008). *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları Yaklaşımlar Yöntemler Teknikler*. İstanbul : Morpa Kültür Yayınları.
- Şahbaz, Ü. (1997). *Öğretmenlerin Özürlü Çocukların Kaynaştırılması Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya İlişkin Tutumlarının Değişmesindeki Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Türkoğlu, Y. K. (2007). *İlköğretim Okulu Öğretmenleri İle Gerçekleştirilen Bilgilendirme Çalışmalarının Öncesi Ve Sonrasında Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Uysal, A. (1995). *Öğretmen Ve Okul Yöneticilerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Uysal, A. (2003). Kaynaştırma Uygulaması Yapan Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri. 13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi, Ankara: Kök Yayınevi.

- Ünal, F. (2010). *Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı Sınıflarda, Öğretmen, Normal Gelişim Gösteren Öğrenci Ve Engelli Öğrenci Velilerinin Kaynaşturmaya Yönelik Tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Vural, M. (2008). *Kaynaştırma Sınıfı Öğretmenlerinin Öğretimin Uyarlanmasına İlişkin Yaptıkları Çalışmaların Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Wood, J. W. (2002). *Adapting Instruction to Accommodate Students in Inclusive Settings*. (4th Edition), Upper Saddle River, New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Yehuda, S.B., Leysner, Y., ve Last, U. (2010). Teacher Educational Beliefs and Sociometric Status of Special Educational Needs (SEN) Students in Inclusive Classrooms. *International Journal of Inclusive Education*, 14 (1), 17 – 34.

Extended Abstract

In Turkey, inclusive applications are now said to be favored as educational applications with the pleasing developments especially in the last 25 years and with the Regulations for Special Education Services (2006) legalized with the Law for Children in Need of Special Education put into force with the law-number of 2916 in 1983. Up until now, numerous definitions have been made regarding inclusive applications. As the common points of these definitions, it could be stated that individuals in need of special education should be taught in general education settings together with their peers showing normal development and that such children and their teachers should be supported with special education services they need. Recent research has emphasized that inclusion is not only for students in need of special education but also for all other students. In order for inclusive applications to be successful, the inclusive classroom teacher and the students in need of special education and as well as their parents should be supported with special education services both qualitatively and quantitatively. These services should be provided especially and primarily for the class teacher, who is the key person in inclusive education. A number of problems occur when a class teacher with no knowledge about such students or about their education comes into the classroom without any related preparation. Another point as important as preparing the teacher for such education is that teachers who will teach inclusive classrooms should behave in class in willingness to teach that class and in a way to adopt the handicapped student. However, many related studies conducted have revealed that normal education teachers demonstrate negative attitudes towards inclusion. In our country, there are studies investigating the teacher dimension of inclusive applications (Atay, 1995; Babaoğlu and Yılmaz, 2010; Battal, 2007; Baykoç-Dönmez, Avcı and Aslan, 1997; Batu, 1998; Bek, Gülveren and Baser, 2009; Bilen, 2007; Cankara, 2010; Çuhadar, 2006; Demir and Açar, 2010; Diken, 1998; Ekşi, 2010; Ertunç, 2008; Gözün and Yıkılmış, 2004; Kargın, Acarlar and Sucuoğlu, 2005; Kayaoğlu, 1999; Orel, Zerey and Töret, 2004; Önder, 2007; Sucuoğlu, Özokçu and Ünsal, 2004; Şahbaz, 1997; Türkoğlu, 2007; Uysal, 1995; Ünal, 2010; Vural, 2008). Some of these studies examining the views or attitudes of teachers regarding inclusive applications are quantitative, and some are qualitative. In related literature, there is a need for in-depth, qualitative studies to determine teachers' views. For this purpose, the present study conducted with the semi-structure interview method, which is among qualitative research methods aimed at determining the problems experienced by elementary school teachers in the inclusive process and the related suggestions for solutions to these problems.

The study was conducted in five different elementary schools of the Ministry of National Education in Istanbul. The participants were 19 elementary school teachers teaching 1st grade students in these five elementary schools which accommodated inclusive students in classes. Of all the participating elementary school teachers, 15 of them were female, and 4 of them were male. The average age of the participants was 42. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 15'i kadın, 4'ü erkek ve yaş ortalaması 42'dir. Of the participants, 5 of them had no prior experience in inclusive education. The other participants had 8-year experience at average in inclusive applications. The research data collected with the semi-structured interview method were analyzed with descriptively. The interviews held revealed findings regarding not only the elementary school teachers' views about inclusive applications and but also the problems they experienced in the inclusive process as well as suggestions for solutions to these problems.

Consequently, it was found out that teachers' demands regarding inclusive applications in elementary schools were ignored; that inclusive applications were carried out in physically inappropriate conditions; and that although the elementary school teachers asked for support from other school staff while solving the related problems experienced, the support provided was not sufficient or functional. It was also

*KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARI SÜRECİNDE İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLERİNİN
KARŞILAŞTIĞI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE ÖNERİLERİ*

revealed that most of the elementary school teachers did not do the necessary instructional organizations appropriate to students in need of special education and that they failed to evaluate such students systematically with appropriate methods and techniques. Considered in the findings obtained in the study, it could be suggested that the whole school staff, primarily including elementary school teachers, be made conscious of inclusive applications and that teachers with students in need of special education in their classes be provided systematically with counseling services regarding special education.

EK. 1. ÖĞRETMEN GÖRÜŞME SORULARI

1. Kendinizi tanıtır mısınız?
 - a. Hangi üniversiteden mezunsunuz? Ne zaman mezun oldunuz?
 - b. Kaç yaşındasınız?
 - c. Kaç yıldır sınıf öğretmeni olarak görev yapıyorsunuz?
 - d. Kaç yıldır bu sınıfın öğretmenisiniz?
 - e. Kaçınıcı sınıfı okutuyorsunuz?
 - f. Sınıf mevcudunuz kaç kişidir?
2. Sınıfınızdaki kaç tane kaynaştırma öğrencisi var?
 - a. Engel türü/ türleri nedir?
 - b. Kaç yaşında(lar)?
 - c. Ne kadar zamandır sizin sınıfınızda bulunmaktadır(lar)?
 - d. Kaynaştırma öğrenciniz sınıfınızda ne kadar süre (kaynaştırma çeşitlerini mi soruyorsun? Tam/ yarı zamanlı) ile bulunmaktadır?
 - e. Daha önce kaynaştırma öğrenciniz oldu mu?
 - f. Kaynaştırma ile ilgili ders/seminer aldınız mı?
3. Kaynaştırma öğrenciniz sınıfınıza yerleştirilmeden önce size bilgi verildi mi? Görüşünüz alındı mı?
4. Sınıfınızda kaynaştırma öğrencisi olması ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Bu öğrencinin sınıfınızda olmasından dolayı rahatsız oluyor musunuz?
5. Kaynaştırma öğrencisinin okul dışında aldığı destek eğitimler var mı? Varsa nelerdir?
6. Okul ile diğer kurum/ uzman ile arasında iletişim kuruyor musunuz?
7. BEP hazırlama ve uygulama aşamasında karşılaştığınız zorluklar nelerdir?
8. Öğrencinizin başarısını nasıl değerlendiriyorsunuz?
9. Sınıfın fiziksel özelliklerinden kaynaklı yaşadığınız sorunlar nelerdir? Bu durumda kaynaştırma öğrencisine yönelik sınıfınızda fiziksel düzenlemeler yapıyor musunuz? Varsa nelerdir?
10. Öğretim etkinlikleri sırasında kaynaştırma öğrenciniz ile ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir?
11. Kaynaştırma öğrencinize yönelik öğretimsel düzenlemeleriniz (öğretim yöntemleri, öğretim araçları, yönergeler vb.) oluyor mu? Varsa nelerdir?
12. Kaynaştırma uygulamalarında yaşadığınız sorunların çözümü için okul içinde (okul yönetimi, rehber öğretmen veya diğer öğretmenlerden) destek alabiliyor musunuz?
13. Hangi konularda destek alıyorsunuz? Destek alamadığınız durumlarda başka kurum/ uzmanlardan destek alma yoluna gidiyor musunuz?
14. Okulda bilgilendirici çalışmalar, aile katılımlarına yönelik çalışmalar yapılıyor mu?
15. Karşılaştığınız sorunların çözümüne yönelik MEB., üniversiteler ya da özel eğitimle ilgili diğer kuruluşlara önerileriniz nelerdir?